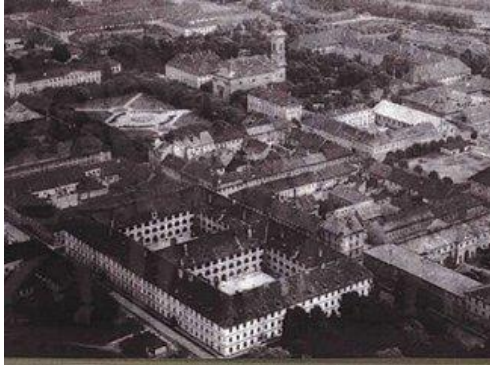

טרייזנשטאט

"הגטו לתצוגה"

מאמר אורח. איסוף החומר וכתובה על ידי וולף מרמלשטיין

מבט אווירי של טרייזנשטאט

המטרות העיקריות של טרייזנשטאט

במאי 1944 קפטן הס"ס ווילצ'סני מסר לידי וועדת ההצלה היהודית בבודפשט מכתב חתום על ידי 12 מנהיגים ציוניים השוהים בטרייזנשטאט עם הצהרות כגון "בטרייזנשטאט נוסדה עיר היהודים". יש לציין כי אף אחד מהדמויות המובילות שחתמו על המכתב המוזר הזה לא שרדה מעבר לאוקטובר 1944. אכן, אחת המטרות הראשוניות של טרייזנשטאט הייתה חיסול הרעיון הציוני.

המטרה השנייה של טרייזנשטאט הייתה ההטעה בת שתי השכבות של חוות הדעת הציבורית בגרמניה
1. כפי שהימלר ציין בנאום פוזנאן המפורסם שלו " כל הגרמנים מסכימים שיש להפטר מהיהודים. אך כל גרמני בא עם "היהודי שלו" בצינו כי זהו יהודי מהרמה הראשונה..."

אכן היו גרמנים, אפילו דמויות נאציות מובילות שהיה להם את היהודי שלהם שעליו רצו להגן מפני גירוש למזרח. היו יהודים שבגלל משרות ותפקידי העבר שלהם לא יכלו פשוט להיעלם והיו יהודים שהחזיקו במשרות רמות להם זכו בשל פועלם במלחמת העולם הראשונה.
כמו כן לא ניתן היה לגרום ליהודים המחזיקים דרכונים זרים פשוט להיעלם. הגנות אלו החזיקו מעמד כמובן כל עוד "המגן" היה בעמדת כח כפי שיוצג בפרקים הבאים.

2. התעמולה הנאצית דיברה על "יישוב מחדש של יהודים לצרכי עבודה במזרח". תירוץ שקשה היה להגן עליו במקרה של זקנים או אנשים שאינם בקו הבריאות.

העיר הקטנה טרייזנשטאט, המוקפת בחומות, במחוז בוהמיה – מורביה הקרוב מאד לגבול הרייך נראתה כפתרון המתאים ביותר למטרות אלו.

מבט לשער הכניסה לטרייזנשטאט

לצורך הקמת מה שנקרא "העיר היהודית", כח האדם הנדרש היה קיים בקרב הקהילות היהודיות של בוהמיה-מורביה. המטרה השלישית של טרייזנשטאט הייתה להטעות את דעת הציבור ולהטעות את היהודים בבוהמיה-מורביה. הציונים קיוו שטרייזנשטאט יוכל להיות מקום אימונים עבור עתידם בפלשתינה. הלאומנים הצ'כים קיוו לשחזר ולהקים מחדש את צ'כיה של מסאריק ובנש. הקומוניסטים קיוו למדינה סוציאליסטית כמו ברית המועצות. וכולם יחד קיוו להישרד.

המטרה הרביעית של טרייזנשטאט הייתה איסוף כספים עבור המשרד של אייכמן ו"קרן ההגירה" שלו. בכדי להשיג את הכספים האחרונים מהיהודים הגרמנים הזקנים וכדי להבטיח את העברת הכסף למשרדו במקום

לאוצר הנאצי, פתח המשרד של אייכמן במבצע שיאפשר ליהודים אלו לרכוש דירות לפרישה כביכול במלון הספא של טרזין.

זה מה שנמצא מאחורי המעשייה שאנשים היו צריכים לשלם בכדי לשהות בטרזינשטאט במקום להישלח למזרח. פעולת גיוס כספים זאת השיגה סכום מכובד של כסף שנאסף על ידי צוותו של אייכמן ולא הועבר למשרד האוצר של הרייך בכדי לאפשר לס"ס להשתמש בכספים אלו.

המטרה החמישית של טרייזנשטאט הייתה ליצור מקום בטוח לארכיב ולפקידים של הס"ס. המטרה השישית של טרייזנשטאט הייתה לשמש בחודשי המלחמה האחרונים כ"חבילה" בעסקאות עם מפקדי בעלות הברית אותן ניסו לבצע הימלר ומפקד המחוז גנרל ק. ה. פראנק דרך נציגי הצלב האדום.

הגטו בטרזינשטאט מילא מטרות אלו בתקופה שבין נובמבר 1941 עד מאי 1945 כפי שיובהר בעמודים הבאים.

מהצד הנאצי, השחקנים היו אדולף אייכמן, ראש המשרד לענייני יהודים וגירושים במחלקת הביטחון הנאצית המרכזית, המפקדים שלו, היריבים שלו ועוזריו.

בצד היהודי, הדמויות המרכזיות במאבק להישרדות היו שלושת זקני המועצה, אדלשטיין, אפשטיין ומרמלשטיין כולם היו מעורבים בניהול קודם של קהילותיהם וטיפול בהגירה למקום מבטחים של מספר רב של אנשים כאשר הם מאבדים את ההזדמנות לברוח בעצמם למקום מבטחים. אדלשטיין ואפשטיין נרצחו בסופו של דבר בעוד מרמלשטיין הצליח להוביל 18,000 אסירים לחירות.

העומדים מהצד ואלו שחפצו בהסטת תשומת הלב מענייניהם שלהם במהלך התקופה החשוכה שלאחר סיום מלחמת העולם השנייה, האשימו את שלושת הבכירים בהאשמות מגוחכות שגבלו אף בהוצאת דיבה. אלו הנקראים היסטוריונים כביכול ממשיכים עדיין בימינו בדרך זאת תוך שהם מתעלמים מהמסקנות החד משמעיות של בית משפט השלום העממי בליטומריץ'.

טרייזנשטאט / טרזין היה בעיקר מקום של צער וכאב אך היו בו גם חיי תרבות, הרצאות ומוזיקה כמו גם חיי דת יהודיים.

ההיסטוריה של טרייזנשטאט

בסתיו של שנת 1941 הקהילה היהודית בפראג נאלצה להפוך את מחלקת ההגירה שלה למחלקת הגטו החדשה ויעקב אדלשטיין – בכיר בתנועה הציונית מונה למנהל הבכיר של הגטו. פקידי הקהילה נדרשו לבקר בגטו ולדווח לגבי אפשרויות הדיור בו.

ב 24 לנובמבר 1941 הקבוצה הראשונה של 340 עובדים יהודיים הגיעו לטרזינשטאט, קבוצה שנייה של 1,000 איש הגיעה זמן קצר לאחר מכן.

יעקב אדלשטיין

בדצמבר 1941 החלו גלי הגירוש מבוהמיה-מורביה ולקראת סוף אותה שנה כבר היו 7,000 איש בשני הרבעים הראשונים בטרזין.